

Звідси можна зробити висновок, що особи, наділені неповною дієздатністю, самотійно набувають корпоративні права як з первісних, так і з похідних підстав та самотійно їх здійснюють, якщо це не заборонено актами цивільного законодавства або установчими документами юридичної особи корпоративного типу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
3. Про акціонерні товариства : закон України від 17.09.2008 : офіц. вид. / Верхов. Рада України // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 514-VI. – Ст. 384.
4. Про господарські товариства : закон України від 17.06.2018 : офіц. вид. / Верхов. Рада України // Відом. Верхов. Ради України. – 2018. – № 1576-XII. – Ст. 55.

Грушак Яна Олександрівна,
студентки 3 курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Адаховська Н. С.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПОВІТУ З УМОВОЮ

Заповіт з умовою є новелою цивільного права. На сьогоднішній день відносини у сфері такого інституту містять певну кількість питань, які хоч і обговорюються на теоретичному рівні, але залишають по собі низку проблем у практиці застосування. Актуальність дослідження даної теми полягає у тому, що хоча даний інститут існує протягом тривалого часу, проте проблеми його законодавчого регулювання наявні і досі.

Дослідженням проблемних питань даного інституту займалися такі учені-цивілісти, як Є.О. Харитонов, Н.В. Черногор, О.Є. Кухарев, В.К. Дронніков, Є.О. Рябоконь та інші.

Заповіту з умовою присвячена стаття 1242 ЦКУ, відповідно до якої заповідач може обумовити виникнення права на спадкування в особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не

пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо). Отже, законодавець зазначає, що спадкоємець матиме право на отримання спадщини лише у разі настання певної події або у разі вчинення певних дій, які визначені умовою у такому заповіті.

Зазначена у заповіті умова має відповідати певним критеріям, без дотримання яких останню буде визнано нікчемною, а саме:

1) визначеність, тобто чіткі дії, які має виконати спадкоємець або ж конкретну подію, з настанням якої можливе виникнення права на спадщину.

2) законність (вказаний критерій закріплений у ч.2 ст.1242 ЦКУ), згідно з яким умова, що зазначається в заповіті, повинна не суперечити закону або моральним засадам суспільства.

3) здійсненність, який полягає у реальній можливості виконання умови. Проте, даний критерій носить досить суб'єктивний характер, адже одна й та ж сама умова може вважатися як здійсненою, так і не здійсненою залежно від особи, яка її трактує. Така неоднозначність сприйняття, насамперед, залежить від особистих якостей людини та від її розумового рівня.

Передбачається, що умови зазначені в заповіті не можуть суперечити інтересам спадкоємців, а навпаки – мають бути направлені на їхню користь. На мою думку, дане твердження є помилковим, оскільки бажання спадкодавця і спадкоємця можуть не збігатися. Наприклад, якщо умовою спадкодавця є взяття шлюбу спадкоємця з конкретною особою.

Необхідно зазначити, що у життєвих ситуаціях існують обставини, які перешкоджають виконанню умови спадкоємцем незалежно від його волі. До таких обставин можна віднести, зокрема, неспроможність народження дитини чоловічої статі. У даному прикладі задіяний біологічний чинник, який може суперечити волі спадкоємця. Отже, законодавець залишає спадкоємця незахищеним, оскільки останній у разі виникнення обставин, що не залежать від його волі, позбавлений права на судовий захист згідно із ч.3 ст.1242 ЦКУ, у якій зазначено, що особа призначена у заповіті не має права вимагати визнання умови недійсною на тій підставі, що вона не знала про неї, або якщо настання умови від неї не залежало.

Згідно з п.2 ч.1 ст. 1242 ЦКУ умова визначена у заповіті має існувати на час відкриття спадщини. Це питання є досить дискусійним серед науковців і не має однозначного трактування.

Такі вчені, як В.К. Дронніков та О.Є. Кухарєв вважають, що твердження «існувати на час відкриття спадщини» означає, що умова має бути виконана до моменту відкриття спадщини (день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою) або не пізніше одного дня з моменту смерті

спадкодавця. У іншому випадку така умова буде визнана невиконаною, що тягне за собою позбавлення спадкоємця права на заповіт.

Іншої думки дотримується Є.О. Рябоконь, стверджуючи, що обставини, визначені як умови можуть виконуватися як на момент відкриття спадщини так і після її відкриття, якщо зберігається теоретична можливість настання такої умови.

З моєї точки зору дана позиція є неправильною, оскільки в такому випадку виникає спірне питання стосовно подальшої долі майна, зазначеного у заповіті, до моменту виконання умови. Це пояснюється тим, що час, протягом якого має бути виконана вказана умова, не є обмеженим і може тривати роками аж до смерті самого спадкоємця. Для прикладу можна вказати умову щодо створення винаходу (допустимо, що спадкоємець вже працює над якимось винаходом багато років, і існує теоретична можливість його створення, однак, це не означає, що він зможе досягнути своєї цілі, а, як наслідок – невизначеність майна, яке мало б йому перейти за заповітом).

Оскільки спадкодавці не обізнані з встановленими вимогами, без дотримання яких заповіт з умовою буде визнано нікчемним, то обов'язок роз'яснення таких вимог покладається на нотаріусів. Саме ці особи під час здійснення нотаріальної діяльності повинні довести до відома спадкодавця чи умова, яку останній хоче встановити в заповіті не суперечить законодавству та моральним засадам суспільства, чи може вона в подальшому бути визнана як законна. Однак, як свідчить практика, у багатьох випадках умова, що зазначається в заповіті, визнається недійсною з тих чи інших підстав, а це означає, що остання воля спадкодавця у вигляді вказаної умови не може бути виконана.

Також залишається невирішеною проблема щодо часу існування вимоги, зазначеної в заповіті. А тому законодавцеві необхідно приділити більше уваги як для врегулювання даної норми, так і для роз'яснення усіх неточностей, що виникають під час практики застосування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Кухарев О. Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики: монографія / О. Є. Кухарев. – Х., 2009. – 263 с.